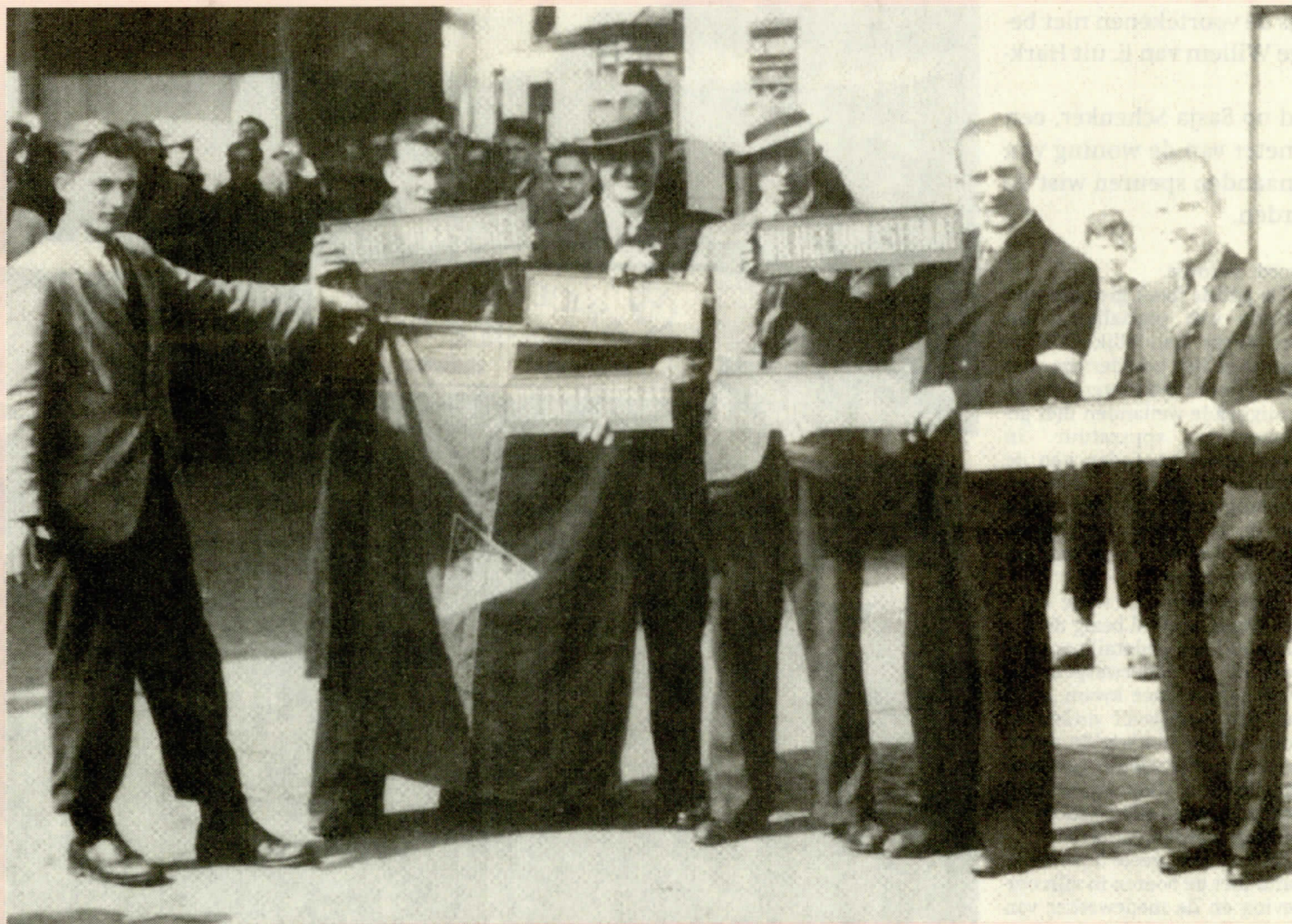

Een provinciestadje in de oorlog

Een eerste aanzet voor de oorlogsgeschiedschrijving van Winschoten had Henk Strating al veel eerder gegeven in zijn 'Kroniek van een Bevrijding'. Met 'Winschoten 1940-1945 – een provinciestadje aan de Duitse grens' heeft hij het werk nu afgemaakt. In zijn vorige week verschenen boek beschrijft de oudsteenfabrikant de gehele oorlogsperiode. Hij is de eerste die dat integraal heeft gedaan. Er zijn in het verleden wel een flarden van de oorlogsjaren in Winschoten beschreven, maar daar bleef het bij. Strating heeft zijn werk gedegen gedaan, documenteerde zich goed en koos voor een sobere beschrijving van allerlei gebeurtenissen. Op deze manier heeft hij nu een niet-onbelangrijke bijdrage geleverd aan de beschrijving van een wezenlijk stuk historie van Winschoten, namelijk dat van de tweede Wereldoorlog.

Direct na de bevrijding toerden inwoners van Winschoten de – door de Duitsers verboden - straatnaambordjes met 'Oranjenamen' te voorschijn.

© ARCHIEF NVHN

Soms put hij uit eigen ervaring.. Zo vertelt hij dat een Pools officier hem in de dagen van de bevrijding (Strating was toen een opgroeiende jongeman met een grote belangstelling voor het verloop van de oorlog) een stafkaart liet zien, waarop een paar kringen stonden. Het bleken plaatsen te zijn in de stad waarop de bevrijders hun vuur hadden willen richten als de Duitsers niet kozen voor een vrijwillige ontroofing van Winschoten. De omgeving van het station zou dan, schrijft Strating, doelwit zijn geweest. Maar het artillerievuur bleek achterwege te kunnen blijven; in hun oneindige wijsheid besloten de Duitsers zich terug te trekken in de richting van de Batterie De Fielmel. "We waren dankzij de Duitse terugtocht door het oog

van de naald gekropen."

De bevolking van Winschoten moet de oorlog welhaast anders hebben beleefd dan de inwoners van de omliggende dorpen in Westerwolde en het Oldambt. Het had te maken met de functie van centrumplaats, die het stadje al sinds jaar en dag had. In veel dorpen zag men alleen als er aanleiding voor was – en meestal beoordeelde dat niet veel goeds. In Winschoten waren wel 'Duitse diensten' gevestigd en die beperkten hun actieradius niet alleen tot deze plaats, maar deden hun invloed tot in de wijde omgeving gelden. In Winschoten maakten ze als het ware onderdeel uit van het stadsbeeld en dat maakte het dat de plaatselijke bevolking er veel alerterdienenden te zijn dan die van

de dorpen in de omgeving.

Het zal niet iedereen in deze provincie bekend zijn dat Winschoten voor de oorlog na Amsterdam in Nederland procentueel gezien de meeste joodse inwoners had. Velen van hen werden weggevoerd naar de Duitse vernietigingskampen. Dat gebeurde ook in hun geval via aanvankelijke internering in het kamp Westerbork. Op weg naar Duitsland passeerden veel Winschoter joden nog eenmaal hun woonplaats, zoals overigens alle treinen naar Sobibor of Treblinka Winschoten passeerden zonder er te stoppen. Soms gooiden de mensen briefjes uit de ramen in de hoop dat iemand ze zou vinden. Strating vertelt hoe hij met een vriendje regelmatig langs de spoorbaan was te vin-

den op zoek naar wat als laatste wanhoopskreten kunnen worden beschouwd. Vonden ze zo'n briefje dan dienden ze dat in de bus te gooien van dokter Hommes. De chirurg van het Sint Lucasziekenhuis en de plaatselijk leider van de O.D.

Strating beschrijft hoe veel Winschoter joden er aanvankelijk niet over peinsden te gaan onder te duiken of uit de handen van de bezetter te blijven. Ze schikten zich in hun kennelijk onvermijdbaar lot en beseften geenszins wat hun te wachten stond. Slechts een enkeling was zich het gevaar bewust en zocht – soms in allerijl – een veilig heenkomen. Het aantal mensen binnen de joodse gemeenschap dat omkwam in een concentratiekamp was dan ook bijzonder

hoog, namelijk 389. "Voor Winschoten betekende dit dat haar bloeiende joodse gemeenschap opgehouden had te bestaan. Alleen in de geschiedenis leeft zij nog voort," schrijft Strating. Hij heeft de tijd overigens in perspectief gezet, geeft aan hoe de plaatselijke joden – net als de andere kerkgenootschappen – kozen voor het isolement, naast elkaar leefden zonder het fijne van elkaar te weten. En hoe de (algemene) Duitse maatregelen tegen de joodse burgers van Winschoten stukje bij beetje meer ingrepen in hun bestaan. Totdat ze bij tientallen tegelijk werden opgepakt en afgevoerd om nooit terug te keren. Het werd het grootste menselijk drama in de geschiedenis van Winschoten.

13-11-01